

MIDDELALDEREN

makerne. Mens retterboden av 1282 tar sit utgangspunkt i skomakernes ublufærdige priser, og dermed antyder at netop disse haandverkere baade har været de sterkeste og ført an i denne prispolitik, tier den nye lov helt om dem. Efter al sandsynlighed har skomakerne allerede været organiseret i laug fra slutningen av 1200 aarene, de vilde ellers neppe kunnet optræde som de gjorde. Blandt skomakerne har ogsaa det tyske element været sterkt fremtrædende. Denne indvandring av fremmede skomakere og andre haandverkere hænger vistnok sammen med de fra omkring 1200 opstaaede nye moter. Endnu har de imidlertid neppe været dominerende, men vel kunnet medvirke til at netop skomakerne har kunnet bringe istand en mere moderne organisation. Landets ældste bevarte haandverkersegel har tilhørt Bergens skomakere. Det stammer ialfald fra begyndelsen av 1300 aarene, og er muligens endnu ældre; og da det har norsk omskrift tyder dette paa at det har været benyttet av et norsk skomakerlaug i Bergen. Senere er det uten forandring blit overtat av de hanseatiske haandverkere. Det er forøvrig ikke bare i Bergen vi omtrent ved denne tid hører om skomakerlaug. I Oslo har skomakerne likeledes sluttet sig sammen og omkring 1300 holder de tyske elementer paa at vinde overhaand i dette laug. Det er derfor høist sandsynlig at professor A. Bugge har ret, naar han mener at grunden til at kongen ikke specielt har nævnt Bergens skomakere, er at disse har hat saa stor betydning at kongen stiltiende har lat deres laug bestaa. Rigtignok ophæver retterboden efter sin ord-

3. Baherlaugets
oldermandspung
Bergen. B. M. 675.